

N:o 253.

Af herr **E. Räf**, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående försäljning af brännvin.

Till grund och ledning för Kungl. Maj:ts nådiga proposition n:o 79 med förslag till förordning angående försäljning af brännvin ligger enligt mitt förmenande en den 10 maj 1902 af Riksdagens Första Kammare — på yrkande af herr Wester — och af dess Andra Kammare — på yrkande af herr Ivar Månsson — antagen, af herr Ericsson i Ofvanmyra till bevillningsutskottets betänkande n:o 32 fogad reservation, dock med utslutning af dess sista tre eller fyra rader.

Den 12:e i samma månad upplästes och godkändes i Riksdagens båda kamrar den i anledning däraf och i full öfverensstämmelse därmed formulerade till Konungen ställda Riksdagens skrifvelse i samma angelägenhet.

Söker man efter hvad herr Ericsson velat uttrycka och enligt såväl sina meningsfränders som motståndares åsikt också verkligen uttryckt i denna reservation, så finner man detta i båda kamrarnas protokoll af förstnämnda dato eller den 10 maj 1902 och, hvad särskildt angår herr Ericsson, äfven i hans motivering till densamma.

Om man då först går till sistnämnda reservation, den sannolikt säkraste källan för herr Ericssons egen mening, så finner man hans syfte med Riksdagens skrifvelse till Konungen vara att få utreddt, »i hvad mån och på hvad sätt en ändring i gällande bestämmelser om beskattning af tillverkning och försäljning af brännvin må kunna vidtagas i syfte att brännvinsbeskattningen, hvad angår den del af berörda skatt, hvilken nu utgår som försäljningsafgift, måtte varda mera effektiv», och i samman-

hang därmed, »huru en med billighet och rättvisa» mera »öfverensstämmande fördelning af försäljningsafgifterna må kunna åvägbringas», men alldeles icke att gifva rättighet att bilda brännvinsbolag å landet, till hvilken rättighet han för resten uttryckligen förklarade sig vara motståndare. Och för att ytterligare betona dessa sina grundsatser tillägger han, att de böra »leda till rättelse vid uppgörande af ett nytt förslag».

Går man därefter öfver till den som i *Första Kammaran* begärde proposition på herr Ericssons skrifvelseförslag, herr Wester, så finner man honom under diskussionen starkt häfda, att, ända ifrån den tid 1885 års förordning utfärdades, fördelningen af brännvinsmedlen mellan stad och land icke kunnat anses vara rimlig eller rättvis. Öfriga talare, som i denna kammare påyrkade samma skrifvelseförslags antagande, gjorde detta också i syfte att därigenom få till stånd en rättvisare fördelning af brännvinsmedlen mellan stad och land. Ja, äfven flera talare, som af formella skäl voro *emot* skrifvelseförslaget, förklarade dock, att förhållandet mellan städernas f. n. oskäligt höga och landsbygdens jämförelsevis mycket små andelar af dessa medel icke kunde anses vara med rättvisa och billighet öfverensstämmande.

Enligt *Andra Kammarans* diskussionsprotokoll i samma sak finna vi i första rummet herr Ericsson själf häfda sina som reservant i utskottet uttalade åsikter. Och herr Ivar Månsson, som här begärde proposition på herr Ericssons skrifvelseförslag med borttagande af dess sista rader, gaf tydligt tillkänna, att han gjorde detta i afsikt dels att därmed den del af brännvinsbeskattningen, som nu utgår som brännvinsförsäljningsafgifter, måtte varda mera effektiv, och dels att få nuvarande *orättvisa* fördelning af dessa afgifter mellan stad och land rättad, så att städernas andel *minskas* och landsbygdens *ökas*. Och nästan alla de öfriga talarne för skrifvelseförslaget utvecklade samma åsikter. Somliga af dem betonade också starkt, att de i likhet med herr Ericsson i sedlighetens intresse voro *emot* rättighet att få på landet upprätta bolag för brännvinsförsäljning.

I samma kammare yrkades dessutom särskildt från nykterhetssynpunkt: *minska gärna städernas inkomst* eller intresse af brännvinshandteringen men öka ej landsbygdens och gif den senare för all del *ingen rättighet att också upprätta bolag till försäljning* af brännvin. Och som bekant representeras detta intresse af ett betydande antal kammarledamöter.

Sammanfattar man nu det anförda för att därpå bilda sig ett bestämdt omdöme om hvad *Riksdagen verkligen* åsyftat med sin skrifvelse till Konungen, så får man följande 3 moment, nämligen:

1) att fördelningen af brännvinsförsäljningsmedlen bör regleras så, att landsbygdens inkomster ökas och städernas minskas;

2) att brännvinsbeskattningen, hvad angår den del af berörda skatt, hvilken nu utgår som försäljningsavgift, måtte göras mera effektiv, men alldeles icke

3) att landsbygden måtte erhålla rättighet att upprätta bolag till försäljning af brännvin.

Dessa äro alltså de synpunkter, som i berörda hänseende bort leda Kungl. Maj:t vid upprättande af nu föreliggande förslag till förordning angående försäljning af brännvin. Och jag menar, att Riksdagen af bland annat aktning för sig själf bör noggrant undersöka, om och i hvad mån föreliggande förslag motsvarar Riksdagens sålunda uttalade grundsatser.

För min del kan jag ej undgå finna, att Kungl. Maj:t ej blott gjort några små afvikelser utan framlämnat ett förslag, som i vissa afseenden går emot dessa grundsatser. Med några ord skall jag i det följande söka gifva skäl för denna min åsikt.

I afseende på *moment 1* hafva de 24 motionärer, som vid 1902 års riksdag bragte frågan på tal, uttalat, att af brännvinsbolagens nettovinst borde hälften tillfalla den kommun, där bolaget har sin verksamhet, *dock icke öfver 5 kronor per samma kommuns invånare*, och andra hälften jämte möjligen blifvande öfverskott insättas i statskontoret, hvilket i sin ordning fördelar det efter folkmängden med $\frac{1}{6}$ på rikets samtliga lands- tingsområden och de städer, som ej deltaga i landsting, och $\frac{5}{6}$ emellan rikets samtliga stads- och landsbygdskommuner.

Därpå har vederbörande utskott svarat, att *det måste medgifvas, att anspråken på en annan fördelningsgrund af brännvinsförsäljningsavgif- terna icke torde med fog i längden kunna afvisas*, men att utskottet ge- nom motionärernas sammanblandning af frågan om avgifter för tillverk- ning och avgifter för försäljning nu icke vore i tillfälle framkomma med något förslag.

Och hvad utskottsreservanten, herr Ericsson, hvars reservation i detta afseende blef Riksdagens beslut, i hufvudsak velat, det framgår af bland annat följande mening i hans reservation: »I sak anser jag således såväl kommunalskattekommitténs som motionärens därpå stödda åsikt i berörda afseenden vara fullt riktig.»

Att också finansministern rätt uppfattat denna Riksdagens önskan framgår nog samt af ärendets behandling i statsrådet den 6 sistl. mars, dock finner han en sådan åtgärd som en *minskning af städernas* och mot- svarande ökning af landskommunernas inkomster af brännvinsförsäljnings- medlen vara förenad med stora betänkligheter. Därför föreslår han, att

städerna på det hela taget skola få behålla såsom maximum, hvad som tilldelas dem, och landsbygden erhålla *de förhoppningar*, som närmare framgå af förslaget.

Då emellertid, sedan Riksdagens beslut fattades, ingenting förekommit, som kan anses frankalla upphäfvandet af detsamma, så kan jag ej finna någon giltig anledning för Riksdagen att nu frånträda sin därmed uttalade mening.

Då denna min motion endast afser att hänvisa till hvad skattekommittén, enskilda motionärer, vederbörande utskott, större meningsgrupper inom Riksdagen och sedermera Riksdagen uttalat i saken, så har jag ej ansett mig böra ingå i några detaljer eller uppvisa nya synpunkter. Jag kan dock icke underlåta att i förbigående erinra om att de flesta omkostnaderna vid brännvinsförsäljningen, såsom hyror, löner, skatter etc., blifva direkta eller indirekta förmåner för respektive städer och köpingar, och utgjorde dessa omkostnader för verksamhetsåret 1902—1903 ej mindre än kr. 5,112,947 eller i genomsnitt nära 5 kronor pr invånare i dessa samhällen.

Beträffande *momentet 2* i förevarande motion kan man visserligen erkänna, att Kungl. Maj:t anslutit sig till Riksdagens skrifvelse, dock utan att, enligt mitt förmenande, nog konsekvent fullfölja den inslagna vägen.

Hvad slutligen beträffar *momentet 3* här ofvan eller i fråga om brännvinsbolag på landsbygden, så synes Kungl. Maj:ts förslag gå alldeles tvärt emot Riksdagens önskan, så långt detta af föreliggande handlingar kan tolkas. Herr Ivar Månsson och medmotionärer hade nämligen i ofvan berörda motion ifrågasatt medgifvande att inom andra landskommuner än köpingar inrätta bolag för brännvinsförsäljning. Detta afslog emellertid bevillningsutskottet. Reservanten herr Ericsson har, såsom jag förut angifvit, förklarat sig vara emot motionärernas mening i denna punkt, och i kamrarnas samfällda beslut och skrifvelse finnes ej heller ett enda ord, som kan anses uttrycka ett gillande af motionärernas i detta afseende uttalade önskan. — Äfven om landsbygden kan anses äga fullt ut lika stor rätt till dessa, enligt mitt förmenande, farliga bolag som någonsin städerna, så anser jag starka skäl förefinnas till att häfda Riksdagens ståndpunkt, hvarföre jag i denna motions kläm yrkar afslag på hvad Kungl. Maj:t i detta afseende föreslagit.

I anslutning till det anförda beder jag härmed få hemställa, att Riksdagen för sin del måtte besluta i efterföljande riktning:

1:o) De afgifter, som enligt föreliggande förslag till förordning inflyta för rättigheterna till detaljhandel

med brännvin, äfvensom den nettovinst af rörelsen, som bolag skall afstå, skola oafkortade ingå till statskontoret och där på följande sätt fördelas:

till landstingen	2,000,000 kr.
» hushållningssällskapen	1,500,000 »
	<hr/>
	eller inalles 3,500,000 kr.,

hvilka i öfrigt fördelas enligt Kungl. Maj:ts förslag. Af resten: till Stockholms stad högst kr. 4 pr invånare; till andra städer, som ej deltaga i landsting, högst kr. 3,50 pr invånare; till städer, som deltaga i landsting, högst kr. 3 pr invånare, och till landsbygdskommuner med högst kr. 1 pr invånare, eller i proportion till dessa siffror, där medlen ej motsvara fördelning enligt desamma.

Af sannolikt uppkommen behållning fördelas under första verksamhetsåret högst $2\frac{3}{4}$ millioner kronor, andra $2\frac{1}{2}$ millioner, tredje $2\frac{1}{4}$ millioner och så vidare, fallande med $\frac{1}{4}$ million kronor pr hvarje år under en öfvergångsperiod af 10 år, till de städer, hvilkas inkomster af brännvinsförsäljningsafgifter komma att understiga motsvarande inkomster från försäljningsåret 1902—1903, och skall denna fördelning ske i proportion till berörda minskning.

Möjligtvis uppkommande återstod afsättes till förökade åtgärder för ändamålsenlig vård åt sinnessjuka och idioter, dryckenskapens bekämpande, betäckande af oförmodade utgifter såsom tillfällig hjälp vid farsoter, missväxt, större frost- och hagelskador, eldsvådor och andra olyckor, där större arbetspersonaler blifva arbetslösa och skadade, etc.

2:o) I den mån praktiska svårigheter ej lägga hinder i vägen, bör konsekvent genomföras Riksdagens uttalade önskan om större effektivitet vid bestämmande af försäljningsafgiften, och bör härvid bland annat omedelbar omses i nu föreliggande förslag i syfte att den, som icke äger rätt till detaljhandel med brännvin, må blifva hindrad att till annat ändamål än för tekniska behof och möjligen för omedelbar afsättning af

det öppnade kärlet begagna sig af rättighet att köpa 250 liter, dels ock hela § 16 samt § 17 mom. 2 i syfte att Kungl. Maj:ts befallningshafvande skall bestämma, från hvilket eller hvilka *brännvinsbolag* i berörda paragrafer omnämnda brännvin skall inköpas.

3:o) Rättighet må ej lämnas till bildande af bolag på landsbygden för utminuterung eller utskänkning af brännvin.

Till sist anhålles vördsammast, att vederbörande utskott måtte vidtaga de ändringar i Kungl. Maj:ts nu föreliggande förslag, hvartill utskottets i anledning af denna min motion fattade beslut må kunna föranleda.

Stockholm den 29 mars 1905.

E. Räf.

I motionens syfte instämma

Joh. Sjöberg.

J. G. Hazén.
